

laat schuiven, zich laat vermengen en in elkaar laat dringen. En dit nu is het wat in de Christelijke kerk reeds in oude eeuwen plaats had, en sinds tot leerstuk is verheven, ten deele nog in de Lutherische, maar vooral in de Oostersche en Roomsche kerken. Men liet dan het onderscheid tusschen de zichtbare dingen (brood en wijn) en de onzichtbare waarheden (Christus en zijn genade) verdwijnen; zoo vloeden beide in één; en het resultaat was, dat men ten slotte brood en wijn zelf aanzag voor Christus en zijn genade.

Dit nu is in den grond niet anders, dan de afdeling van het Pantheïsme, welks wezen juist daarin bestaat, dat het de grens tusschen den Schepper en het scheppel geheel of ten deele opheft en beiden in elkaar laat vloeien. Dit wordt niet gezegd, om tegen de Mis als zodanig ook hierin een groot woord te bezigen. Veleer is de afdeling van het Pantheïsme steeds veel godsdienstiger van aard geweest, dan de daartegenoverstaande afdeling van het Deïsme of Materialisme. De Deïst toch is iemand, die God nog wel pro memorie uittrekt, maar zich voort niet om Hem bekommert, terwijl de Materialist eenvoudig ook door dien memoriepost een streep haalt. En dit nu doet de Pantheïst niet. Integendeel heet zijn wereld—en levensbeschouwing rust juist op de erkenning, dat er eengeestelijke wereld, en dus een oneindig Wezen bestaat, en dat de Oneindige met ons eindig leven in gedurige aanraking treedt en treden moet; alleen maar begint hij defout, om beide niet genoeg uit elkander te houden, en alzoo het zichtbare en onzichtbare, het eindige en oneindige, God en het creatuurlijke door een vlecht, te vermengen en in elkaar te laten vloeien. Hieruit nu is alle afgoderij ontstaan, die er steeds naar streefde, om het geestelijke en oneindige te vinden en te aanbidden in een aanwijsbaar voorwerp, dat men voor oogen had. Zoo aanbad men zon, maan en sterren, niet als pure creaturen, maar in den naam, dat de eeuwige, oneindige Macht in die hemellichamen verscholen was. Zoo aanbad men diergestalten en natuurproducten, waneende, dat het Goddelijke in hen school, hetzij reëel, hetzij door de combinatie der gedachten. En zoo maakte men ten slotte menschenbeelden, om in deze menschenlijke gestalte de eenheid van het oneindige te verbinden met de zelfvereeniging van den mensch. En op die zelfde lijn van pantheïstische religieuze ontwikkeling ligt nu ook de Mis.

Ook bij de Mis toch bedoelt men, in twee werelden tegelijk te leven: in de wereld van wat men voor oogen ziet, en in de wereld van het hemelsche; maar in plaats van nu die twee onderscheide te laten, vloeden beide in het onderstelde Miswonder samen. Het brood wordt de Christus, en de aanbidding van de hostie geschiedt voor het brood, maar doelende op den Immanuel. Want wel leert Rome dat het brood in de hostie weg is, en dat er alsoo geen creatuur meer in de hostie aanwezig is, maar dit is precies hetzelfde wat de Heiden in zijn hoogste verrukking van zijn beeld geloofde. Ook voor hem is het hout of steen geen steen of hout meer, maar de bezielde, levende afgod.

KUYPER.

„Een onberouwelijke bekeering tot zaligheid.”

Want de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekeering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt den dood. (2 Cor. 7: 10)

Zoo moet ge dus voor uw „belijdenis” leeren; maar niet minder stellig moet ge u voor uw „belijdenis” bekeeren. Hoe toch zou een onbekeerde, zonder leugen op de lippen, belijdenis van zijn Heere kunnen doen?

Jammer slechts, dat het Methodisme ook in dit opzicht zulk een verwoesting in onze Gereformeerde kerken heeft aangericht.

Onder den invloed toch van het Methodisme ging men zich te kwader ure inbeelden, dat „wedergeboorte” en „bekeering” eigenlijk één en hetzelfde is, en dat de goddelijke daad, waardoor dit salm plaats grijpt, slechts hier, en daar aan een zeer enkele ten deel valt, en dan geheel plotseling, en moet pas op gevoerd worden.

Dit nu plaatste de teederder zielen voor een uiterst moeilijke keuze. Op dat Methodistisch standpunt toch moest men van tweeën één doen, of vóór het belijdenis doen den eisch van bekeering volhouden, maar dan ook niemand „aannemen”, die niet van zulk een plotselinge daad Gods wist te getuigen; of wel men moest voortgaan met ook de anderen „aan te nemen”, maar dan ook den eisch van „bekeering” laten glippen.

Beide nu was even bedenkelijk. Schoon men den toegang tot het heilig Avondmaal alleen aan diegenen, die op Methodistische wijze, getuigenis konden afleggen van zulk een aangrijpende omzetting in hun hart en leven, dan kon hoogstens een zeer enkele „aangenomen”, dan verliet de catechisatie, en had het onderwijs in de Christelijke religie verder geen doel.

En sloeg men den omgekeerden weg in, om de „aanneming” toch, als regel, te laten doorgaan op een leeftijd van omstreeks achttien jaren, maar om dan ook den eisch van „bekeering” prijs te geven, dan onttaarde natuurlijk dit „belijdenis doen” in niets dan in een soort examen, een uitstalling van geheugenwerk, zonder geestelijke beduidenis of betekenis voor den hemel.

Tot wille van de opvoeding deed men toen de laatste keuze, en zoo is toen heel het „belijdenis doen” op zoo schromelijke wijze veranderd.

In terugkeer naar de Gereformeerde paden ligt ook hier de eenige weg tot beterschap. Wie toch goed Gereformeerd is, erkent en belijdt, dat noch de ouderlijke vermaning, noch de predicatie des Woords, noch de Zondag-

school, noch ook de catechisatie, op een mensch, die nog geheel onwedergeboren in zijn naakte vijandschap tegenover God staat, ook maar iets vermogen.

Dat er dus aan alle vermaan en onderrichting een daad Gods in de ziel moet voorafgaan; en dat uit dien hoofde wedergeboorte en bekeering niet hetzelfde is, aan zijn.

Dat omgekeerd „wedergeboorte” de verborgen daad Gods in onze ziel is, die aanwezig moet zijn en moet voorafgaan, zullen wij ons kunnen bekeeren.

Ken „onwedergeborene” kan zich niet bekeeren.

„Bekeering” is een eisch, die alleen aan den „wedergeborene”, met uitsicht op vervulling, kan gesteld worden.

En daar nu bijna de helft der gedoopte kinderen wegsterft zonder ooit tot jaren van onderscheid” te komen; en wel niemand zal beweren, dat alle jonge kinderen verloren zijn; en ze toch ook weer zonder wedergeboorte het koninkrijk Gods niet zien kunnen; zoo belijden de Gereformeerde kerken, dat deze daad der wedergeboorte bij Gods uitverkorenen, in den gewonen regel, reeds plaats grijpt in hun prilste jeugd.

Niet alsof dit „zaad” daarom dadelijk op school. Soms blijft het veel langer tot vergevorderden leeftijd in den akker verscholen. Maar toch is het uitsluitend de heerlijke onderstelling van deze verborgen wedergeboorte, waarop de Gereformeerde kerken haar eisch doen rusten, dat elk gedoopte zich bekeeren zal.

Namen ze aan, dat de gedoopten niet wedergeboren zijn, zoo zou die eisch geen zin hebben.

Immers alleen de wedergeboorte bekwaamt een zondaar om zich tot God te bekeeren.

Zal dus de Doop een „Doop der bekeering” blijven, dan kan zij van de onderstelling van wedergeboorte niet losgemaakt.

Zoo nu loopt alles wel. Ge hebt dan hope in God, als het Hem belieft, uw jonge kinders door een vroegtijdigen dood van u weg te nemen.

Ge hebt dan een scherpen prikkel, om al uw lievelingen bij het opgroeien, aanhoudend en op ernstige wijze in de kennis van Gods Woord in te leiden.

Ge zult de vroege godsvrucht, die gesoms bij uw kleinen waarnaemt, dan niet langer toeschrijven aan de onschuld van hun jeugdighart, maar ook hierin een vrucht der wedergeboorte erkennen.

Ge zult dan drang in u gevoelen, om zoodra ze tot rijper jaren zijn gekomen, uw kinderen ten Avondmaal te leiden.

En bovenal ge zult bij elk kind, dat God u gaf, vrijheid en recht hebben, om het onophoudelijk te dringen tot bekeering.

Zoo hebben onze vaders in de dagen van hun geestelijken bloei het gedaan, en het Sion Gods is er door opgeleefd, en de heerlijkste zekerheid des geloofs is in die dagen door duizenden bij duizenden genoten.

Vandaar dat in die dagen dan ook niemand sprak van „aangenomen” te worden; dat niemand dacht aan een „soort” examen van geheugenwerk; maar dat men zoo spoedig mogelijk in het midden der gemeente verscheen, om openlijk belijdenis van de Christelijke religie te doen, en in het midden van de geloovigen mede aan te zitten aan „Heeren heiligen Disch.”

Maar thans, helaas, is dit alles anders geworden.

Het is leeren, leeren, leeren; dan een soort examen; om straks „bevestigd” te worden. En dan kan men ja óók nog aan het Avondmaal gaan; maar men kan het ook nalaten.

Maar of men er komt, of niet komt, aan „bekeering” om, ten Avondmaal te komen en „bekeering” om belijdenis te doen, wordt o, zoo zelden gedacht.

Of liever men denkt er wel aan, maar meent in den vorm van zeker plechtig en indrukwekkend vermaan de laatste zes weken vóór zijn „aanneming”.

Dan heet het „dat men” voor zijn „aanneming” leert.

Dan krijgt men een extra-catechisatie; dan onthoudt men zich van uitgaan op eenige partij of eenige feest; dan spreekt de leeraar wat ernstiger; de duur der catechisatie is wat langer; men werkt er wat meer voor; en op het allerlaatst, vooral bij de aanneming, wordt men, ja, waarlijk toegesproken, alsof nu „bekeering” bedoeld werd.

Doch men weet ook hoe dit gaat. Omdat deze plantje geen wortel heeft in de belijdenis van voorafgegane wedergeboorte, duift men het feit der bekeering niet aan; en zoo blijft het steken bij een woord van ernstig, dringend vermaan, dat even een kleinen indruk maakt, maar, gelijk de gelijkenis van den zaaiër het ons teekent, bij velen door de vogels wordt weggepijpt, of gelijk men zegt, het ééne oor in, het andere uitgaat; bij anderen even opschiet met ijlen stengel in groote beweeglijkheid des gemoeds en uitvloeit in een overvloed van tranen, maar om straks geheel te verdorren; en bij weer anderen al even spoedig in de veelvuldigheid des levens wortel verstuikt.

Bijna nooit hoort ge dan ook van iemand, die het bij zijn „aanneming” of bij zijn „bevestiging” gekregen heeft.

Het komt voor, maar zóó zeldzaam, dat het op de massa ganschelijk niet meetelt.

En dit kwaad nu kan alleen overwonnen, als ge ook den eisch van „bekeering” van der jeugd aan en zoo stellig mogelijk stelt.

Men moet leeren, zich bekeeren en dan belijden. Nu stent ieder toe, dat het niet aangaat een kind te laten opgroeien tot zijn achtienste jaar, om het dan openes zes maanden hard voor zijn „aanneming” te laten leeren.

Neen, zegt men, dat leeren moet van der jeugd af geschieden.

Ook van het belijden erkent men, dat wie tot zijn achtienste jaar deed, als schaamde hij zich voor den Christus, en naar zijn „bevestiging” die beschaamdheid voor den Christus denkt voort te zetten, bij zijn dugsnamde „aanneming” „comédie” speelt, maar niet belijdt.

Ook dat belijden moet van der jeugd af beginnen.

En juist datzelfde gaat nu ook door voor de bekeering.

Wie zijn kinderen onbekeerd laat opgroeien; ze aan het denkbeeld van bekeering niet went; en ze laat groot worden in de onware gedachte dat bekeering iets is, dat pas aan groote menschen op een lijdelijke manier overkomt, is er zelf schuld aan, zoo zijn kinderen bij hun „belijdenis doen” aan geen bekeering denken.

Daarom moet elk Christenkind, zoodra het tot jaren van onderscheid komt, opgevoerd in het besef, dat het zich bekeeren moet; en het moet daarin opgevoerd op kinderlijke wijze,

geheel naar de uitlegging die onze Catechismus in Vaag 88 van de bekeering geeft.

Want bekeeren is zich omkeeren op zijn weg, zoodat men nu niet langer van God en zijn Christus afgaat, maar naar God en zijn Christus nadertreedt met heel zijn ziele.

Dit nu stelt voor een kind, zoodra het voor een mensch op jaren, den plicht en den eisch, om stuur en richting in zijn leven te hebben, om tegen zijn kinderzonden in te strijden, en omgekeerd den weg te zoeken, waarop het in kinderlijken eenvoud iets van kinderlijke vreemde in zijn God kent.

Hoever ge op dien weg zijt, is de vraag niet. Waarachtige bekeering gaat heel uw leven door en wordt eerst voleind in uw dood.

De vraag is maar: In wat richting wandelt ge? Van Christus af of naar Christus toe?

En wie zich niet naar Christus toe heeft gekeerd, kan en mag geen belijdenis doen.

KUYPER.

Amsterdam, 13 Febr. 1891.

De roeping die Ds. Notten naar de Ned. Geref. kerk te Amsterdam ontving was, tot op zekere hoogte, een gebeurtenis van meer algemeene beteekenis.

Want wel was het reeds meermalen voorgekomen, dat op onze stille dorpen een leeraar, uit de „Christ. Geref. kerk” herkomstig, tot de bediening des Woords bij de Ned. Geref. kerk was ingeleid, maar toch trok dit minder de aandacht, en liep niet zoo sterk in het oog.

Velen dachten dat dit meer was uit nood en verlegenheid, dan metterdaad uit broederlijke waardeering.

Thans echter deed zich zulk een beroeping voor in de grootste der Gereformeerde kerken van ons vaderland, en gold die roeping een man van jaren, wiens naam in de Christ. Geref. kerk niet alleen, maar wijl daarbuiten een bekenden klank had.

Hieruit bleek dus, dat de Ned. Geref. kerken zich metterdaad één in den geloove gevoelen met hun broederen uit de Christ. Geref. kerken, en niets liever zouden wenschen dan ook in de bediening des Woords en der Sacramenten volle gemeenschap met hen te hebben.

Het zou ons dan ook leed hebben gedaan, zoo Ds. Notten geoordeeld had, deze roeping te moeten afwijzen om des beginsels wille. Dat toch ware een wanklank in het broederoor geweest.

Gelukkig was dat echter niet zoo.

Want wel heeft Ds. Notten ten slotte deze roeping afgewezen; maar onder uitdrukkelijke verklaring, dat hij principieel niet het minste bezwaar had, maar weigere moest om den staat van zijn gezondheid.

Zijn zwakke buist veroorzaakt hem niet eerst ver te loopen en dan lang te spreken, en daar hij nu het rijden op Zondag niet als regel mocht stellen, achtte hij het onmogelijk om een dienst in Amsterdam te aanvaarden, waar niet zelden een loop van 3/4 uur moet gedaan, eer de predikant de kerk bereikt heeft, waar hij zal optreden.

Hierin nu dient berust.

Toch hopen we van harte, dat Ds. Notten niet in Veldwijk zal blijven; voor zijn eigenaardig talent o. i. een min geschikte werkkring.

Hij is een man van het woord. Een man voor de schare. En liefst zagen we hem daarom weer optreden in een groter kring, hetzij dan onder de Christ. Gereformeerden, hetzij in eene Ned. Geref. kerk.

Niet geheel ten onrechte nam de Hoop aanstoot aan wat de luimige Batavus over een Joodschen bekeerling ten beste gaf.

Want wel is het volkomen waar, dat in een bekeerd mensch de oude mensch, en dus niet alleen in een bekeerd Heiden de oude Heiden, maar ook wel terdege in een bekeerd Jood de oude Jood nog altoos aanwezig; maar aan de uitdrukking „oude Jood” kleefte voor ons besef iets zoo min aangenaams, dat het ook o. i. beter is, liever op de namerking van den „ouden Heiden” in ons zelfden, dan op de namerking van den „ouden Jood” in „de enkele broederen uit de Joden” te wijzen.

Toch hadden we wel om wat liefs gewenscht, dat de Hoop zich ten deze van critiek onthouden had. Immers vrij algemeen weet men dat de Hoop gereedgemaakt wordt door een Christen, die zelf een Jood was. En als nu juist zulk een blad het tegen zulk reggen van Batavus opneemt, loopt het zoo licht gevaar op zijn beurt de weegschaal naar den anderen kant te doen overvallen, en weer voedsel te geven aan een meening, die noodwendig tot Chiliaistische droomerijen leidt.

En zoo is het dan ook geschied.

Protesterende tegen wat Batavus ook o. i. liever anders en beter had moeten schetsen, komt de Hoop weer te kwader ure aandragen met de meening, alsof een bekeerde Jood nog altoos Israël onder de Christenen vertegenwoordigde, en onder de gemeene Christenen uit de Heidenen de representant was van een soort adellijk of bijzonder geslacht.

Dit staat er wel niet met zoo vele woorden, maar het schuilt toch achter de woorden.

En dit nu mag geen oogenblik toegelaten.

De uitlegging van de profetieën kan op verschillen de wijze geschieden al naar gelang men ze realistisch-vleeschelijk, of symbolisch-geestelijk opvat.

Maar als nu gevraagd wordt: „Welke van deze beide uitleggingen is de ware?” dan is het antwoord geen oogenblik twijfelachtig.

Immers Johannes de Dooper, Christus de Heere zelf en zijn heilige apostelen (met name de heilige apostel Paulus) hebben, onder de ingeving van den Heiligen Geest, een zeer duidelijke aanwijzing gegeven, hoe de profeten moesten worden verklaard.

Tegen deze apostolische verklaring nu mag niemand ingaan, of hij doet te kort aan het gezag der Heilige Schriftuur.

En volgens deze verklaring der apostelen staat het zoo, dat een man als Da Costa niet „toet het zaad Abrahams” behoorde, zoolang hij nog niet in den Christus geloofde, en eerst door zijn geloof in den Christus een zoon Abrahams geworden is, om eerst alsnu gerekend te worden met Abrahams zaad.

Duidelijk toch zegt Paulus in Gal. 3: 7: „Zoo verstaat gij dan dat degenen, die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn”;

iets wat niet zeggen wil, dat óók dezulken aangenomen kinderen van Abraham worden, maar omgekeerd, dat deze en deze alleen Abrahams kinderen zijn. Er staat toch in het Grieksch uitdrukkelijk bij: *Hoetoí wícoi Abraám eisín, d. i. deze zijn Abrahams kinderen.*

En om nu elk denkbeeld af te snijden, alsof deze geloovigen uit de Heidenen niet de echte, maar slechts aangenomen kinderen van Abraham zouden zijn, zegt hij in vs. 16, dat „het zaad Abrahams”, waarvan in Gen. 12 sprake is, niet zijn de Joden, maar alleen de Christus. „Hij zegt niet: den zaden, als van velen, maar als van éénen: *En uwen zaden, hetwelk is Christus.*”

Wie nu door het geloof ééne plante met dien Christus wordt, die, en niet de geboren Jood, behoort tot dit Abrahamsche zaad. Lees het maar in vs. 29: „En indien gij van Christus zijt, zoo zijt ge dan Abrahams zaad, en naar de belofte nissen erigenamen.”

Derhalve een Heiden die geloof behoort wel tot Abrahams zaad; een Jood die niet geloof, niet.

Vleeschelijk stamden Ismaël en Ezau uit Abraham, maar Ismaël en Jacob waren de kinderen en kindskinderen, die Abrahams geloof deelden, en die kinderen naar de belofte waren. En daarom wijst Paulus er in Gal. 4: 28 op, dat wij Heiden-Christenen „kinderen der belofte zijn als Isak.” En dan laat hij in vs. 29 dit scherpe woord volgen: „Doch gelijkertijds toen die naar het vleesch (uit Abraham) geboren was, vervolgde dengene die naar den geest (uit Abraham) geboren was, zoo ook nu.”

Die vleeschelijk hier bedoelde zoon van Abraham is Ismaël, die geestelijk geboren zoon is Isak. En nu vergelijkt Paulus de onbekeerde Joden met Ismaël en de bekeerde Heidenen met Isak.

Zoo spreekt de apostel, en daarom moet welbewust elke uitlegging der profetie verworpen, die met deze apostolische uitlegging onbestaanbaar is.

Het schitterend geschrift van Prof. Orelli over de Profetieën, geeft in dat opzicht kostelijk licht.

Maar ook al kunnen we voorhands hier niet dieper op ingaan, zooveel staat vast, dat volgens den heiligen apostel een geboren Jood, eerst door Christen te worden, tot dat „zaad van Abraham” gaat behooren waaruit het „Israël Gods” ontspruit.

Het zaad dat de belofte heeft is niet het vleeschelijk, maar het geestelijke zaad.

Want zoomin het voor Christus verschil uitmaakt, of iemand die hem aanhangt een man of vrouw is, even weinig verschil maakt het of iemand, die in Christus komt te gelooven, een geborene uit de Joden is of wel een geborene uit de oude Kelten of Batavieren.

Dat daarom de Joden als natie toch een eigen roeping, niet in de kerk, maar onder de volken hebben, is het vorig jaar duidelijk door ons erkend. Daarop komen we dus thans niet terug.

Wat alleen duidelijk moest uitgesproken is, dat de Christelijke kerk Israël is.

Dienst des Woords (8). Zoo blijft het er dan bij, dat de prediking in Christus' kerk heel iets anders is, dan het brengen van het Evangelie aan ongedoopte Heidenen, Joden of Mahomedanen; en evenzo heel iets anders dan het persoonlijk getuigen vóór Christus en tegen de wereld, om haar te beschamen.

De prediker in Christus' kerk is en blijft „dienaar des Woords”, of gelijk de oude zegswijze het nog vollediger en scherper uitdrukt: „dienaar van Gods Woord.”

Hij is dienaar; hij bekleeft een ondergeschikte betrekking; hij staat in dienst van één meerder dan hij; is van dien meerdere afhankelijk; door dien meerdere gezonden; en door dien meerdere in al zijn doen en laten bepaald.

Zijns is niet de positie van een man die uit zijn hoofde komt. Ge moogt hem niet vergelijken met een ridder of held uit ouden tijd, die op eigen schild en eigen speer betrouwend, streed gelijk hem dit zelf gevoel. Integendeel, hij is ingelijfd bij een staand legercorps. Hij dient onder een veldheer aan wien hij den eed van trouw heeft gezworen. Hij moet onder dien veldheer, in verband met zijn medekrijgknechten strijden. En wat hem afgeveerd wordt, is niet dat hij den franc tireur spele of een guerilla tegen leugen en zonde op eigen hand voere; maar dat hij, als ingelijfd in dit vaste corps, zich voege en schikte onder zijn koninklijken veldheer, lette op diens bevelen, en doe naar zijn woord.

Ook zoo boezemt hij wel ontzag in, maar een ontzag juist aan den veldheer waaronder hij dient en het leger waartoe hij behoort, ontleend. Overal waar zich thans de Duitse uniform vertoont, verhoogt die uniform de eere en den invloed van den man die haar draagt. Immers van de macht van den Duitschen keizer en van den moed van zijn leger heeft heel de wereld gehoord, en nu wordt, om de heerlijkheid van dat leger en de uitnemendheid van dien veldheer, elk soldaat ontzien en geëerd, die blijkt in naam van dien veldheer op te treden en als ingelijfd van dat machtige leger te strijden. Vroeger ontzag men zoo de Fransche uniform. Thans na den oorlog van 1870 is die roem op de Duitse coarde overgegaan.

Als zoodanig nu heeft ook de „dienaar des Woords” eere en kan ook hij ontzag inboezemen.

Immers waar hij zijn cocarde vertoont en zijn uniform doet schitteren, herinnert hij niet aan een aardsehe bevelhebber, hoe machtig en glorieus ook, maar aan den Veldheer daarboven, aan het Hoofd van de legerscharren des Heeren, aan Jezus onzen Heere en Koning; en achter hem aan het leger der heiligen, dat hij vergadert in zijns Vaders naam.

Leet dus in iemands hart eerbied en ontzag voor den Vorst van 's hemels legermacht en bewondering voor den heiligen God, dan zal het optreden en verschijnen van een dienaar des Woords, die als krijgs-knecht van Koning Jezus optreedt, vanzelf indruk maken op zijn gemoed en zijn liefde in beweging brengen.

Doch dat is dan ook al de eere, die aan een dienaar des Woords toekomt. „Wie u ontvangt ontvangt mij”, sprak onze koninklijke Veldheer. Hij zelf komt in zijn dienaren tot zijn gemeente. En een dienaar des Woords, die ontzag poogt in te boezemen door groote woorden, door autoritaire omgang, door aanmatiging en zelfverheffing, kortom door in kwaden zin „den dominee te spelen”, bewerkt niet alleen nooit wat hij beoogt, maar maakt zich bovendien schuldig aan rechtstreeksche zonde tegen zijn Veldheer en Koning. Alleen aan de glorie van den Koning mag hij zijn glorie ontleenen, en hoe meer hij er zijn medebroederen aan went, om in hemelzelve niets bijzonders te zien en hem veelmeer als een klein, nietig mensch te beschouwen, hoe meer hij er in slagen zal om geëerd te worden om Christus' wille en ter eere van zijn Zender.

Wie op den kansel staat, denkende: „Ik zal de menschen wel boeien, of ik zal het ze wel eens inprenten”, of ook kracht zoekt in zijn geleerdheid, heeft zijn eere en zijn regen weg.

Neen, al de kracht van uw staan op den kansel, moet liggen in deze ééne gedachte: „Wie hier staat en spreekt is niets en heeft niets, maar, al ware hij róg minder, om zijns Konings wille vraagt hij geoor.”

Slechts komt het er nu op aan, wel in te zien, waarin voor een dienaar des Woords zijn cocarde, zijn uniform en zijn wapenrusting bestaat.

Vroeger waande meer dan één, dat die uniform in den steek wat of in de witte das, gelijk nu sommigen nog altoos meenen, dat eerst de toga ze aankleedt tot dienaar des Woords; en hoewel nu noch de steek noch de witte das, noch de toga op zich zelf zonde zijn, worden ze dit toch metterdaad, zoodra ook maar even bij den dienaar des Woords of bij de gemeente de gedachte insluipst, dat het in dien steek zit of hangt aan die toga; of ook maar dat steek, of toga iets, hoe klein of gering ook, aan de waardigheid of het ambtelijk optreden van den dienaar des Woords toevoegen.

Wie geheel gestorven is aan deze uiterlijken mag ze desnoods dragen; maar wie nog een vezeltje in zijn ziel heeft, dat er in leet, werpe ze af of hij speelt met zijn ambtelijke eere.

Neen, de eenige onderscheiding waaraan een „dienaar des Woords” herkenbaar moet zijn is zijn wapenrusting, en die wapenrusting bestaat juist uit het zwaard des Woords.

Het geldt hier een geestelijken strijd. Het gaat om een koninkrijk, dat niet komt met uitwendig gelaat. Nergens leest ge dan ook dat Jezus aan zijn apostelen een uniform heeft gegeven. Hij heeft ze geen toga aangedaan en geen steek opgezet, maar ze zich laten kleeden gelijk ze gekleed waren. En als ze optraden, zei niemand: „Dit is een apostel, want hij is zws en zóó gekleed”, maar dat ze apostelen waren merkte men aan de kracht des Geestes die van hen uitging en aan het Woord dat ze brachten.

En zoo komt ook de Dienaar des Woords met het Woord, en hij komt met dit Woord niet als een privaats persoon, die er u iets uit voorleest of er u iets over vertelt, maar als één, die gezondend door hem die dat Woord aan zijn kerk gaf, op zijn last en in zijn Naam dat Woord aan zijn kerk op het hart komt binden.

Hoemerdus een „dienaar des Woords” geheel in het Woord opgaat, er mee verzenzelve, is, er aan kleedt, en het u als Gods Woord in de ziel doet dringen, hoe meer hij waarlijk als „dienaar des Woords” voor u treedt.

Maar dan ook omgekeerd, hoe minder ge in hem van dat Woord merkt, hoe meer hij er allerlei bijhaalt en uit zich zelf versint, en zoodoende dat Woord op den achtergrond schuift, hoe minder hij als dienaar des Woords indruk zal maken.

Hij is juist in zoverre dienaar des Woords, als hij dat Woord brengt. Niet hij maakt dat Woord, maar dat Woord hem. En komt het zoover, dat deze gewaande prediker blijkt zich boven het Woord te stellen, het Woord te beoordeelen, of ook tegen dat Woord in te gaan, dan nadert hij met rassche schreden het oogenblik, waarop hij ophield te zijn, wat hij zich noemt, en waarop niemand in de kerke Gods hem langer als dienaar mag erkennen.

Want het is wel waar, dat niet elk lid der gemeente het recht heeft, om een dominee te verwerpen; maar dit recht kan aan de leden alleen betwist, zoolang de kerkeraad zijn plicht doet en den ontrouwen dienstknecht tot de orde roept, kasijdt en desnoods uiterpt.

Heult daarentegen de kerkeraad met den ontrouwen dienstknecht, dan rust van dat oogenblik af wel terdege op elk lid der gemeente de dure verplichting om te doen wat de kerkeraad verzuimt.

Dan moogt ge zulk een ontrouwen dienstknecht niet meer gaan hooren. Dan moet ge hem vermanen. Dan moet ge voor hem bidden. Dan moet ge op alle manier hem terecht zoeken te brengen.

En baas zich tege moet ge kerk ma Dienaar, d wijderen, dienaar k van 's He

In de Observator heils gele Nu we hoord hee het Leger

Wel zij deze uitwi de Heilige die ergo bezwaart toch hebb voeld, om melijk te oproeping, Jezus te k

En ook gerigen v hebben w heugd, da sche recla

Wel zit gen door geleid; m Leger des

Dit toel en wel o mits behoo gevoed me secte me

Slechts Observator Hij zeg den last v eenig kerk

Maar w dezelde s stuk gekou het Leger verkiez

Nu is uitverkiez hart der k en zal het de Gerefo Leger des glaanschen

De voor Wielenga in leiding tot

„Het koninkrijk door mij aan u”

„Uit een ik verschil over rich getruwe

Voor elke zeerste aanbe mij heb terge hier de leus: Over de v

verklaringen. groot versch nen van 183 Geref. Conf. Schriften mo

Dienoverce consensuatiou trouwen aan d gens de H. S. Dienoverce deel) van vee andere ofwijz meent te zie

Mijn oorde Het oorde ter deure zakt uit de histor der uittegele mijn innige

„Afgescheiden confessional” de H. Schrift. Na behoef vijf genoom woord te v

broeders daa Bij toetuin leide gemeen ging 1834— dan ik, zij

waar ik zelf nen voor on den, waarin ging in de e Kerkenorde n

Dat het m van geachte lijks te reggi in deze rijf we wel van mogen afma ten ootmoed

Doch ook, zijde deser a betrekkelijk d

„Waar men oot afgesche friste en A han doort

vertoont herinnert elchebb, aan den loof van Jesus on- hem aan vergaderd

rbied en nels leger- a heiligen erschijnen als krijgs- ed, van- en zijn

t, die aan e konink- zijn die- n dienaar a te boe- or autori- en zelf- zin „den een nooit h boven- zonde Alleen aan hij zijn e zijn niets- als een- ven, hoe- geerd te eere van

enkende: of ik zal ok kracht n eere en

staan op ééne ge- preekt is e hij róg raagt hij

aan, wel enaar des n zijn

, dat die de witte oos mee- deelt tot nu noch de toga dit toch n bij den gemeente hen steek ook maar in of ge- het Amb- s Woods

ze uiter- en; maar el heeft, zij speelt

, waaraan naat moet e wapen- aard des

trijd. Het tel kom- ge dan n uniform toga aan- maar ze- ed waren. „Dit is gekleed“, rkte men n hen uit- brachten. s Woods er Woord er u iets telt, maar e die dat n last en zijn kerk

Words“ mee ver- et u als gen, hoe Words“

e minder rkt, hoe zich zelf op den e hij als akten.

naar des- ght. Niet t Woord eze ge- et Woord leelen, of aan, dan et oogen- , wat hij d in de naar mag

t elk lid om een recht kan olang de n ontrou- t, kasijdt

aad met rust van op elk lid ng om te

en dienst- Dan moet voor hem

En baat dit alles niet, en verhardt hij zich tegen alle vermaan der liefde in, dan moet ge met andere getrouwe leden uwer kerk maatregelen nemen, om zulk een dienaar, die aan geen dienaar meer is te verwijderen, en te bewerken dat er een ware dienaar kome, om de wacht waar te nemen van 's Heeren huis.

In de Zwolse Courant wordt door *Observator* een pleidooi voor het *Leger des heils* geleerd.

Nu weet men dat de *Heraut* nooit be- hoord heeft onder de organen der pers, die het *Leger des heils* had vielen.

Wel zijn we principieel overtuigd, dat deze uitwas van het Methodisme niet naar de Heilige Schrift is, en in zijn organisatie die erger dan een hiërarchie is, zeer ernstig bezwaar voor de toekomst oplevert, maar toch hebben we ons nooit geroepen ge- voeld, om, waar de kerken nog zo schro- melijk te kort schieten, deze averechtsche oproeping, om de zonde te verlaten en tot Jezus te komen, tegen te staan.

En ook waar het *Leger des heils* hon- gerigen voedt en straatloopers herbergt, hebben we ons eer in dit lijddebetoon ver- heugd, dan ons geërgd aan de bombasti- sche reclame.

Wel zien we in, hoe vele zwak-geloo- vigen door het *Leger des heils* worden af- geleid; maar dit is de schuld niet van het *Leger des heils*, maar van de kerken.

Dit toch staat bij ons vast, dat een goed en wel onderleerd Gereformeerd geloovige, mits behoorlijk door zijn kerk onderricht en gevoerd met het Woord, nooit met deze secte mee zal adelen.

Slechts in één opzicht moeten we tegen *Observator* opkomen.

Hij zegt n.l., dat het *Leger des heils* den last verstrekt, „om nooit voor of tegen eenig kerkgenootschap te prediken.“

Maar wat hiervan nu te gelooven, als dezelfde schrijver aan het slot van zijn stuk gekomen, eigener beweging, erkent, dat het *Leger des heils* „niet de leer der uit- verkiezing huldigt.“

Nu is voor elk Calvinist de „leer der uitverkiezing“ juist het *cor ecclesiae*, het hart der kerk, gelijk onze vaders zeiden, en al het dus heusch geen optreden tegen de Gereformeerde kerk heeten, als het *Leger des heils* zich aandient in den Pala- gianschen rok van Arminius.

KUYPER.

Uit de Pers.

De voorloopige conclusie waartoe Prof. Wielinga in de *Basin* kwam, geeft hem aan- leiding tot deze nadere verklaring.

„Het komt mij niet ondienstig voor nog met een enkel woord op het dubbel vijftal historische feiten, door mij aangegeven terug te komen.“

„Uit een historisch oogpunt kan er, dunkt me, geen verschil over zijn. Naar mijn beste weten zijn de histo- risch getrouwe uit de geschiedenis reeds genomen.“

Voor elke rechtvaardige houd ik mij dan ook ten zwaart aanbetroven, indien men mocht meenen, dat ik mij heb vergist of tenzij de zaken voorgesteld. Ook hier de leus: *De waarheid bovenal!*“

„Over de betrekkingen en de waardering der feiten en verklaringen kan echter verschil en misschien wel groot verschil zijn, daar deze met de daeden der man- nen van 1834 en der uitgescheiden gemeenten“ aan de *Geref. Confessie* niet naar kerkrecht naar de H. Schriften moeten worden getoetst.“

Dienovereenkomstig zal de een misschien voor *centralisatie* houden, wat een ander acht te zijn *trouw aan de Geref. beginselen* naar de Confessie vol- gens de H. Schrift.“

Dienovereenkomstig zal de een (altijd naar zijn oor- deel van *oorloofing* en *ontwikkeling* spreken, waar de andere *afwijking* en *omhuizing* in min goede richting neemt te zien.“

Mijn oordeel is in dezen niet twiifelend. Het oude „Afgescheiden“ standpunt, gelijk ik dat ter dezer zake in de eene reeks der vijf tegenstellingen met de historie zelf naar de officiële verklaringen der uitgescheiden gemeenten“ heb aangegeven is naar mijn minste overtuiging, niet slechts *het historische „Afgescheiden“ standpunt* van 1834, maar ook het *confessioneel en kerkrechtelijk zwaart* standpunt naar de H. Schrift.“

Nu behoort ik in een zeker opzicht over vier der vijf genoemde historische stellingen nauwelijks een woord te verliezen. Blijkbaar verschillen zeer geachte broeders daarin van mij.

Bij toetsing der feiten en verklaringen der „uitge- scheidene gemeenten“ bij name uit het tijdschrift der ver- oordeling 1834-1839 komen zij tot een andere conclusie dan ik. Zij meenen *aanmerking* te moeten maken, waar ik *volkomen instemming* kan betuigen. Zij mee- nen voor *ontwikkeling* en *oorloofing* te moeten hou- den, waarin ik ook met den besten wil, geen *afwij- king* in de goede richting kan zien door Confessie en Kerkentofte naar Gods Woord geboden.

Dat het mij leed doet, hierin te moeten verschillen van geachte en geliefde broeders behoort ik nauwe- lijks te zeggen. *Overinstemming* in dezen en *dat wel* in *dezen tijd* zou een zeer gewenschte zaak zijn, die we wel van ganacher harte van den Koning der kerk moogen afsmeken en met inspanning van alle krach- ten ootmoedelijk zoeken.

Doch ook bereidheid tot de *confessioneel kerkrechtelijke zijde* der zaken geldt, wat ik soo even openlijk *kerkelijk hare historische zijde*.

Waar men mij mocht aantoonen dat wat ik het oud afgescheiden standpunt acht *den toets van een feitel en kerkentofte naar de H. Schriften* niet kan doorstaan, hoop ik los te laten.

Zonder te willen ontkenen, dat *de vier punten*, tusschen de broeders onderling in geschil, zamen in- zondheid voor den gang van zaken van het hoogste gewicht zijn, waarop ik later even hoop te wijzen, is het met het punt, dat het Reglement van 1869 betreft, een eenigzins ander geval.

Dat Reglement is door de kerk, Synodaal verga- derd, en door bijna alle gemeenten in het bijzonder geaccepteerd. Hier hebben we het dus niet maar met een *broederlijke mening* te doen, maar met een wettig aangenomen *kerkelijk Reglement*.

Doch evenzeer als alle andere Reglementen, zooals b.v. dat voor de kerk der Eerste leeren of dat voor de Zending enz. (al is er verschil in aard en be- tekenis) zal het wel beoordeeld mogen, ja zelfs moe- ten worden naar de Gereformeerde kerkrechtelijke beginselen onzer Confessie naar de H. Schrift.

Is toch geen band van vereeniging naast de Confessie?

Niemand onzer wil er, voor zoover ik weet, dat intusschen geuile ook de opmerkingen van onzen redac- teur, Ds. Gassen in de *Basin* der vorige week.

Er wordt dan ook geen instemming meer vereischt of gevraagd bij aanneming van lidmaten, zelfs niet van leeren, onderlingen of diakenen om tot de bediening te worden toegelaten.

En als we bedenken wat er met Cand. Van Raalte bij gelegenheid van zijn candidaats examen gebeurd is ten jare 1835 op de vergadering van het *Proef kerkbestuur* van Z. Holl. in het *Bev. kerkge- nootschap* twijfel ik niet of ook niemand onzer wil dien weg op. De presbyteriale beginselen van kerk- regering zijn daartoe onder ons gelukkig nog te lachig.

Confessie en kerkentofte staan daartoe naar den aard van ons Geref. kerkverband nog te hoog onder ons aangeschreven.

Hiermee is, dunkt ons, de stand van het geschil volkomen duidelijk en helder aange- wezen.

Vast staat thans voor een ieder, dat de man- nen van 1834 op een ander standpunt stonden, dan waarop thans de *Christ. Geref. kerk* staat; en wel op een standpunt, dat bijna geheel overeenkomt met het standpunt der Ned. Geref. kerken.

Na echter beiderzijds dit feit te hebben ge- constateerd, gaan nu onze *Christ. Geref. broeders* uiteen, waar het aankomt op de waardeering van dit feit.

Dan toch zeggen de H.H. Wielinga c.s., de latere wijziging was *afwijking* van de goede lijn; en daarentegen Ds. Ter Hoor c.s., die latere wijziging was *correctie* van een *verkeerde lijn*; terwijl dan tusschen hen beiden diegenen staan, die achten dat men, zonder zich veel in het verleden of in de historie te verdiepen, best doet met de zaken praktisch te nemen ge- lijk ze nu zijn.

Van harte hopen we, dat de gedachten- wijziging die hierover onder de *Christ. Geref. broeders* noodzakelijk werd, en dan ook reeds in volten gang is, tot den einde toe in het rechte spoor blijve en leide tot een degelijk resultaat.

Zoo wil het dan ook de heer Wielinga, blij- kens bovenstaand artikel, waarin op waarde- rende wijze en uiterst kalm over de dissenteer- ende broeders gesproken wordt.

Of men ook hetzelfde van den heer Linde- boom kan zeggen?

De lezer oordeele. Hij schreef toch:

„Men kenne niet, dat wij toch zeer kras, bar en boos spreken. Het smart ons, dat we zoo moeten spreken. Doch we moeten, en reeds al te lang heeft dat leugenachtig groep, onder gebruik van de heiligste termen, ons goede C. G. volk beroerd.“

„Wordt tijd dat onze kerkeraden, en al onze leden de volle waarheid gaan spreken, al likent ze ook bar, omdat ze bar is tot al de scheurmakers en roofvogels, die onder Geref. vlag onze eren belagen, en onze trouwe strijders op allerlei manier smaden en afsnaken.“

En voort:

„Wij verheugen ons in het kloek getuigenis van Ds. Beuker e. a. Wie de C. G. kerk liefheeft, steune de *Ver. Kerk*, en ook de *Reyker*, het *Wekkerij* en *Glidem*. Ware de *Basin* niet het off. *Kerkblad* en de winst niet voor de Theol. School, dan — zou ieder goed C. G. wijs doen, dat blad op te zeggen. Omdat daarin evenals in de *Herc. kerk* voor de leugen en voor de waarheid, tegelijkertijd voor de Dolantie en voor de Afwijking, wordt gevoerd. Wij de kerk de *gelijdelijke* bate van de B. behouden, en die niet meer dan tiendubbel, gesteld en financieel, betalen en bezuren door den schadelijken invloed van de do- lerende of bijna dolerende stukken, dan zal de a. s. Synode voor goed orde op zaken moeten stellen. We bevelen dit punt aan de aandacht van kerkeraden en classen aan. Als ons volk nog een twee Synode- jaren, d. i. 3 of 6 jaar, het doleerend weeten in eigen boezem laat begaan, dan... worden ook de sterfte geestes, verzuikt, de geleerden verdeeld, en de vast- heden losgewoeld. Dan zal men zich te laat beklagen, wanneer men, als bij verrassing kerk en school ziende verzaken of in de dolerende garenen onredbaar ge- gangen, de een tot den ander zegt: dat — had ik toch nog, niet verwacht; had ik dit vooruit ge- weten...“

Dit is kras. De Synode van Leeuwarden zal niet naar vereeniging van al Gods Volk, dat één in be- lijden is, moeten staan, maar echt „Syno- daal“ den heeren Wielinga c. s. den mond moet stoppen.

Dat komt er van als men absolutist is en historischen zin mist.

KUYPER.

Officiële berichten uit de Ned. Geref. kerken.

LOENEN AAN DE VECHT. Door 's Heeren gunste is ook de kerk van Loenen tot reforma- tie gekomen. Onder leiding van Ds. L. Adriaanse van Zeist werden in een vergade- ring van manslidmaten twee onderlingen en twee diakenen gekozen en op Woensdagavond 4 Februari werd de kerkeraad door genoemde dienaar des Woords bevestigd. De kerkeraad heeft in zijn eerste vergadering besloten de reglementen der Synodale organisatie buiten werking te stellen en de gemeente weer te regeren naar de Dordache Kerkenorde ing.

De kerkeraad geeft hiervan bij dezen kennis aan al de zusterkerken en verzooft corres- pondentie.

Het adres van den kerkeraad is: K. E. STREKHUIZEN, Scriba.

Kerkvoogden van de Ned. Geref. gemeente te Kootwijk en de predikant, Ds. J. H. Hout- zagters, zijn, namens kerkvoogden van de Ned. Herv. gemeente te Kootwijkbroek, gedagvaard voor de rechtbank te Utrecht tegen 18 Febr. a.s.

De eisch, tegenover kerkvoogden gesteld, is, overgave van het kerkgebouw en kerkelijke goederen, met vergoeding van schade enz.

De eisch tegenover den predikant geldt de ontvanning van de pastorie binnen drie dagen na betoeken van het vonnis, vergoeding van schadekosten enz.

Op 27 Januari 1891 had te Bedum de 16de vergadering plaats van de kerken in de classis Groningen.

Op voorstel van Ds. Stroes, praeses der saamroepende kerk, wordt gezongen Psalm 119:3, waarna Z.E.W. voorgaat in t gebed en na lezing van Psalm 74 een toepasselijk woord spreekt. Alle kerken waren vertegenwoordigd.

Ds. Ringalda, van Groningen, nam het praesidium naar toerbeurt waar en kiest D. Goeree tot scriba en br. P. A. v. Dijke, onderling te Bedum, tot assessor. Het moderamen aldus aangesteld zijnde, aanvaardt Ds. Ringalda t praesidium met een toespraak. Daarop worden de notulen gelezen en goedgekeurd. Aller- eersten komen de ingezonden stukken aan de orde: de rekening en verantwoording van den quæstor classis, die in den loop der vergade- ring in orde bevonden en onder dankbetuiging aan den quæstor, geteekend wordt. Verder een brief uit B.dum, handelend over een in die kerk bestaand geschil, waarvoor deputaten be- noemd worden. Dan een brief van de kerk van Spijk, naar aanleiding waarvan voor die kerk besproken wordt de noodzakelijkheid van te komen tot den dienst des Woords. De rond- vraag naar art. 41 D. K. levert over t algemeen een bevredigend resultaat op. Daarna wordt de vacaturelijst vastgesteld. Deputaten voor examina brengen verslag uit. Deze deputaten, zoo wel als die voor spoedeisende

zaken en voor het studiefonds blijven gecon- tinueerd. Voor alle kerken worden twee kerk- visitatoren benoemd: Ds. Ringalda en Ds. Goeree, terwijl Ds. Teves en Ds. Stroes secundi- zjn en als visitatoren zullen optreden voor de kerken Groningen en Wageningen. De voor- stellen van Wageningen worden aangenomen. Naar aanleiding van een voorstel van Sauwert en Bedum, noodigt de classis de diakonie van Bedum uit, om eene diakonale conferentie, zoo mogelijk te Wageningen uit te schrijven, waarop kan besloten worden of het houden van geregelde conferenties noodig en wensche- lijk is. In een commissie voor de regeling van classicale kosten enz. worden gekozen de br. Takens, Smit en Jac. Boer, onderlingen te Wageningen, Groningen en Sauwert. Een vraag van de kerk van Oostwold aangaande den Doop, lokt eene lange discussie uit. De classis spreekt haar oordeel uit over t geen de kerk van Zuidwilde gevraagd had in zake con- sultants en vacaturelijsten. Nog had Ds. Teves een lijst van consultantschappen ter tafel gebracht, die met algemeen goedvinden werden aangenomen. En schrijven van de voorloopige Synode te Leeuwarden, in zake de proceskosten, geeft aanleiding om de kerken op hunne roeping om daarvoor te collecteren, te wijzen. De kerken moeten die roeping goed verstaan. Het collecteren voor de proceskosten gaat alle kerken aan en tegen nalatigheid daarin dient ernstig gewaarschuwd, welk zou kunnen in- sluipen in kerken, die niet in processen zijn gewikkeld geworden, en nochtans even goed als kerken, die processen hadden, gevoelen moeten, dat zij schuldig zijn denzelfden ge- meenschappelijkheid nood te dragen. Dat de processen over t algemeen den kerken op kos- ten te staan komen, doe hen inzien, dat er van den Heere gevraagd moet worden, dat Hij wederom rechtsgedeelten geve, die voor het rechtmatig bezit van de goederen der kerk van Koning Jezus durven pleiten! De kerk van Spijk wordt aangewezen om de kerken saam te roepen, tegen den eersten Donderdag in Mei D. V. Na gehouden onderlinge censuur, wordt de vergadering met dankzegging door den praeses gesloten, nadat Z.E.W. ook namens de afgevaardigden de kerk van Bedum had dank betuigd voor de broederlijke ontvangst.

W. K. P. GOEREL, Scriba.

Wageningen.

Vergadering der gecomb. classis van N.-Brabant en Limburg 10 Febr. '91 te Moordijk. De bij toerbeurt aangewezen voorzitter, Ds. Smith, opent de vergadering met gebed en het lezen van psalm 133.

Tegenwoordig zijn 14 afgevaardigden van 9 kerken en 3 gasten uit de nog niet ontkomen kerk van Drimmelen.

Credentiebrieven worden in orde bevonden, waarop het moderamen aangevuld wordt en bestaat uit Ds. Smith voorz., Ds. Feringa assessor en br. Van Drimmelen scriba.

De notulen worden voorgelezen en gearste- teerd. Ook worden de permanente besluiten voorgelezen.

De collecten voor de proceskosten worden afgedragen.

Ter bevordering van regelmatigheid wordt besloten, dat de afrekening van kerkeraadsleden in elke kerk dezer classe in Januari plaats hebbe.

Rondvraag naar Art. 41 K. O. geeft tot eenige discussies aanleiding.

Ten eerste wordt aangedrongen, dat elke kerkeraad zorgt, de acta der Synode te Leeu- warden en het tractaat van den Sabbath in bezit te hebben.

De cl. preb. wordt door Ds. Smith gehou- den en naar gewoonte behandeld.

De morgenvergadering wordt met dankzeg- ging gesloten.

In de pauze heeft de verrekking plaats voor de classikale onkosten en de f. 10 voor de Depp. Syn. Examina.

De namiddagvergadering wordt met gebed geopend.

Met dispensatie van een vroeger genomen besluit worden de kerken van Klundert en Moordijk nogmaals benoemd voor tusschen- tijdsche approbation.

Besloten wordt, dat de Depp. voor noodij- dende kerken voor één jaar zijn benoemd.

Schriftelijke rapporten worden uitgebracht: 1. Over het aanstellen van een vasten oef- naar te Sprang—Vr. Capelle.

2. Over het doen drukken der credentie- brieven.

3. Van de commissie van advies in zake kerkelijkmaking der zending. Overeenkomstig dit rapport wordt besloten: a. bij de eerste te houden generale Synode vanwege de class. aan te dringen, in art. 41 en 44 der K. O. te doen opnemen ook de zending. b. In de permanente besluiten dezer classen op te nemen, dat bij de rondvraag naar art. 41 op elke clas- sicale vergadering te vragen, wat doet uwe kerk voor de Heidenzending? c. Dit rapport te doen drukken, aan al de classen in ons vaderland een exemplaar met het daarbij ont- voren reglement te zenden, en in de kerken dezer classen aan al de leden die instemming betuigen met de reformatie, het reglement te wijzen naar plaatselijke omstandigheden, ter- wijl elke kerk de verplichting op zich neemt binnen veertien dagen het benodigde getal exemplaren op te geven aan den scriba; d. en dat deze commissie van 4 personen blijft aan- gewezen om zoo noodig te dienen van advies.

4. Rapport noodlijdende kerken.

5. Vrijmaking der kerken Ds. Smith bekamt verlof te handelen naar eigen overtuiging in zake de beroeping naar IJselmonde. Als roe- pend kerk voor de vergadering in Mei, wordt aangewezen Bergen op Zoom, als plaats van samenkomst zoo mogelijk Dordrecht.

Ten 4 ure sluit de voorzitter de vergade- ring en gaat Ds. Feringa over in dankzegging. A. C. VAN DRIMMELLEN, Scriba.

HOOGENHURK.

Buitenland.

Duitsland. Een nieuw voorstel aangaande de z.g. Sperrgelder — de laatste schrede op den weg naar Canossa.

Wat een partij vernag, die vast aangesloten een goed en rechtvaardig doel najaagt, blijkt steeds meer uit hetgeen in Duitsland ge- schiedt. Het centrum, of de partij der Roomsche Katholieken is met groote kracht gaan strij- den tegen de beruchte Mei-wetten, een twintig- tigtal jaren geleden doorgedreven om den in- vloed der Roomsche kerk te smukken. Doel der wetten was om Rome in Duitsland mach- teloos te maken. Doch Dr. Falk moest, als wij ons wel herinneren, in '78 aftreden, omdat de ijzeren staatsman Von Bismark het geraden achtte om met Rome vrede te sluiten, ten einde met behulp van het Centrum zijne plan- nen te kunnen doorzetten. De uitbreiding, die het socialisme in Duitsland verkregen had, noopte hem daartoe. Eindelijk is men er toe moeten komen om de Mei-wetten zo goed als geheel af te schaffen; alleen is nog van kracht de bepaling, dat in Pruisen de konink- lijke „gemeinhing“ (approbation) noodig is, bij het benoemen van geestelijken. Door de Mei-wetten zondigden de Duitsche liberalisten schromelijk tegen het beginsel van „soverei- niteit in eigen kring“, o. a. werd daarin be- paald, dat de aanstaande geestelijken der Room- sche kerk eerst een staatsexamen zouden af- leggen voor zij als dienaren der kerk konden optreden. Gemeenschappelijk georganiseerde der Roomsche geestelijkheid, aangevoerd door hunne bisschoppen, daartegen een lidelijk maar

1) Getuige o. a. wat ten vorigen jare op Sumarra geschied is.

flink volgehouden verzet. Zij werd daarvoor gestraft door inhouding van het tractement.

Sedert de regering de Mei-wetten afschafte, begon men nu van Roomsche zijde te eischen dat de ingehouden tractementen, ten bedrage van + 10 miljoen gulden aan de machtheb- bers in de Roomsche kerk zoude worden uit- betaald. Voor een jaar gaf men aan dien eisch toe in zooverre, dat van regeringswege werd voorgesteld om de rente van de ingehouden tractementen jaarlijks aan de Roomsche kerk zou worden uitbetaald tot bevordering van kerke- lijke doeleinden, terwijl de staat toezicht houden zou op het gebruiken dier gelden. De minister van eeredienst verklaarde toen nadrukkelijk, dat met dit voorstel men de uiterste grens van toegeeflijkheid jegens de Roomsche kerk be- reikt had, en dat men als men meer toestond, men een politieke fout begaan zou.

En nu is het onmogelijk mogelijk geworden en de politieke fout is politieke wijsheid ge- worden.

De geheele Evangelische kerk in Pruisen, voorzover zij zich bewust is van hare eer en van de plaats die zij in Duitsland inneemt, staat verbaasd over deze verandering van ge- voelen, zoo verklaart een Duitsch orthodox- Lutherisch orgaan. Want er werd van regeer- ingswege voorgesteld, om de 10 miljoen aan de bisschoppen in handen te geven. Men kan denken, dat er in het Roomsche kamp groot gebel opgaat. Verleden jaar besteedt uit naam van het Centrum de heer Windhorst het voorstel van de regering. Hij betoogde, dat het kapitaal van 10 miljoen door schreeuwend onrecht, ja door diefstal door den Staat verkregen was. Het was het Centrum niet genoeg geld in handen te krijgen om daarmede de Roomsche kerk meer invloed te doen uitoefenen, doch men wilde dat de regering zou erkennen gedwaald te hebben, door de Mei-wetten in te voeren en dat nu de terugbetaling van het kapitaal niet anders was dan een zonnoffer voor ge- pleegd onrecht. Daarom stemde het Centrum het voorstel der regering, om enkel de renten uit te betalen, af. Wat een jaar geleden door genoemde partij geëischt werd, wordt nu door de regering aangeboden.

De Evangelische kerk heeft zich „mit vader- landsliefde“ gelijk steeds, gehoorzaam aan de Mei-wetten onderworpen en heeft door deze zoo vermeerderende en verlamende bepalingen, veel meer geleden dan de Roomsche, wier kracht gestaald en wier invloed is vermeerderd door haar verzet. Het loon is nu dat de Room- sche kerk ontzien wordt, ja verrijkt uit den strijd te voorschijn gekomen is, terwijl de Evan- gelische kerk in een zoodanigen knechtelijken staat verkeert, dat de Duitsche staatslieden, nauwelijks acht geven op haar roepen, om meer zelfstandigheid en meer geld. Maar de Evan- gelische kerk heeft ook het privilege dat de Duitsche Heer en koning haar sum mus epis- copus d. L. opperste bisschop is!

Het verwondert ons niet dat men in Duitsch- land zeg, dat de weg naar Canossa, waarop van Bismark reeds zoovele schreden gedaan heeft, door deze regering volbracht is.

Het komt ons voor dat uit die dingen ook voor ons Nederlanders te leeren is, wat wrange vruchten het Antipapisme teelt.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

De Schipbreukelingen.

II. (Slot.)

Langzaam vervolgden zij hun weg langs de kust, zich voedende met den scheepsvoorraad dien zij van het wrak gered hadden, en des nachts hun leger opslopende bij een vuur, te midden van het gehuil der wilde dieren en het droefgeestig loeien des winds door de boomen van het bosch. Spoedig kwamen zij aan een rivier, die veel te diep was dan dat zij haar konden doorwaaden, zoodat zij genoodzaakt waren om een poos langs haar oever het bin- nenland in te trekken. Eindelijk kwamen zij op het denkbeeld om haar op vloten van riet over te steken, en op deze wijze keerden de arme zwerfers weder naar de kust terug, opdat zij zich weder met de schepdelieren kon- den voeden, die zij daar vonden.

Gedurende al deze wederwaardigheden behield Price, de oudste knaap, zijn goed humeur en was de vreugd van de troep. Met de luchthartigheid aan knapen van zijn leeftijd eigen zag hij van elke zaak slechts de lichtzijde. Hij hield het hout sprokkelen voor het vuur, en was zeer behendig in het zoeken van bezen en het vissen van schepdelieren, terwijl de kleine Charlie, na zoelang geloopt te hebben als zijn zwakke voetjes hem konden dragen, blij was daarna in den arm van de vriendelijke hofmeester een plaats te vinden of op den rug van den een of anderen zeman. Hij moet een gedachte last zijn geweest voor die mannen welker harten vervuld waren met bezorgdheid over hun eigen toestand, doch niet een van hen liet hem aan zijn lot over of behandelde hem ruw. Toch trokken de wolken van rampen boven hun hoofd almeer bijeen.

Hun voorraad raakte op. De arme zwerfers waren genoodzaakt hun honger te stillen met bladeren en bezen, terwijl het vinden van een dooden zeehond op het strand, een reden van blijdschap voor allen was, daar zij zich met het vleesch voedden. Daarbij kwam dat het weder slecht werd en daardoor ziek- ten ontstonden. In hun vertwijfeling verdeelde zich toen de troep, en liep men hier en daar om bevriende kaffers te zoeken. Enkel, helaas, vielen dood neer door geheele verzwakking, terwijl zij die in leven waren gebleven er weinig beter dan geraamten uitzaigen.

Het zal wel niet noodig zijn die gansche ge- schiedenis van hun verschrikkelijk lijden mededeelen. Genoeg is het te zeggen, dat gaandeweg de troep slonk, totdat slechts een twaalftal mannen nog overbleven. Hun ge- liefden kleinen knaap voerden zij echter nog altijd met zich mee. Het zou aangenaam zijn als wij konden zeggen, dat de kleine Charlie na al deze vreeslijke wederwaardigheden in leven bleef; doch het is niet zoo. De tijd kwam ten laatste dat de weinige overgebleven mannen bij elkander zaten op een rots met het kind in hun midden en daar met droefheid in het hart wachten en waakten, tot de laatste adem- tocht uit het lichaam vervlogen en de kleine jongen gestorven was.

Meer dan honderd dagen was het kind door hen medegeleden en teeder verzorgd gewor- den, en de ruwste matroos had zelfs zijn voedsel afgestaan om hem nog in het leven te behou- den. Doch toen hij eindelijk koud en dood nederlag, tegenover de vermoede mannen, be-